THE DAILY HEBREW JOURNAL
H. WINBERG, President, Gen. Mgr. H. HIRSH, Editor
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
PUBLISHED BY
CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD.
67 Elizabeth Street Telephone Main 4582
SUBSCRIPTION RATES: $3.50 PER YEAR
SINGLE COPY 1c.
Entered as Second Class Mail Matter at G.P.O. Toronto, Ontario January 22nd, 1913

די אידישע צוקונפט אין די היגע מדינות

נעכטען האבען מיר אויף דיעזען פלאץ געשטעלט די פראגע וואס מיר זאלען טהון אום ניט צו פערלירען אונזער רוהיגע היים אין אמעריקא און קענעדע, אזוי ווי מיר האבען פערלארען אונזערע אנדערע רוהיגע היימען, אין שפאניען, פארטוגאל, רוסלאנד און רומעניען.

דער איינציגער מיטעל וואס קען דערצו העלפען, איז מיטגעהן מיט דער צייט און בעוואפענען זיך מיט די מאדערנסטע מיטלען.

און די מאדערנסטע מיטלען זענען היינט צו טאג קיין שום אנדער זאך ווי צו ווערען א מאכט אין פאליטיקס און ניט נאכלאזען פון אונזער מענשען־רעכט די קלענסטע קלייניגקייטען.

עס איז א פאקט, אז די היגע געזעצען גאראנטירען אונז פולע רעכטע. די קאנסטיטוציעס פון די היגע לענדער זענען היינט צו טאג די בעסטע אין דער וועלט און ווען די אידען זאלען פערשטעהן ווי צו בענוצען זיך מיט דער געלעגענהייט, וואלטען זיי געקענט לייכט איינפיהרען מען זאל אויף זיי קוקען מיט רעספעקט און ניט בעטראכטען זיי אלס פרעמדע.

דער איד איז א גרויסער מאדים צו אסימילירען זיך אינדיווידועל, אבער ער פערשטעהט ניט די קונסט ווי צו מאכען רעספעקטירען זיין כלל.

עס טרעפט אמאל אין פריוואטע געשעפטס־הייזער אדער פאבריקען, אז א געוויסע פערזאן פערשטעהט די קונסט ווי צו הערשען, ווי צו מאכען זיך גרעסער פון אלעמען, אבוואהל יענע פערזאן צייכענט זיך ניט אויס מיט קיינע אויסערגעוועהנליכע מעלות און האט ניט קיינע פריווילעגיעס, אויסער חוצפה און דעם פערלאנג צו הערשען.

דער יעניגער וועלכער לאזט זיך טרעטען, פערלירט אפטמאל זיינע רעכטע פאר קיין שום אנדער אורזאכע ווי בלויז דערפאר וואס ער האט זיך געלאזט טרעטען און אין דיעזער לאגע געפינען מיר זיך דא אין די שטאאטען און קענעדע.

דער אידישער כלל לאזט זיך טרעטען, ער פערלאנגט ניט זיינע רעכטע און לאזט זיך בערויבען פון זיי ביסלאכווייז; דער גויאישער כלל וויעדער ווערט דערביי צוגעוועהנט צו קוקען אויף זיך ווי אויף די הערשער און אויף אונז איזן אלעס די פערשקלאפטע; די קריסטען ווערען איינגעוואהנט צו קוקען אויף זיך ווי אויף די בעלי בתים און צו בעטראכטען אונז אלס די אימיגראנטען, די אונגעוואונשטע, אין דער צייט וואס אין דיעזע מדינות זענען אלע אימיגראנטען און אלע זענען דא גלייכע בעלי בתים.

די קריסטען דארפען ניט זיין ספעציעל פעראייניגט, ווייל האבענדיג די רעגירונגס־מאכט אין זייערע הענט, זענען זיי שוין במילא פעראייניגט. מיר אידען ווילען זיך אבער ניט פעראייניגען און דעריבער ווערען מיר אזוי אפט אונטערדריקט און בערויבט פון די עלעמענטארסטע רעכטע אונזערע, וועלכע זענען דירעקט געגען דער קאנסטיטוציאן פון לאנד.

אלס כלל וואלטען מיר געקענט פאדערען, דאס קיינער זאל קיין פריווילעגיען ניט נעהמען, קיינער זאל ניט הערשען, קיינער זאל זיך פאר'ן בעל הבית ניט ארויסשטעלען און קיינער זאל ניט זוכען דעם צווייטען צו אונטערדריקען, מיר טהוען עס אבער ניט, מיר ווילען ניט זיין פעראייניגט און דאס מיינט, אז מען וועט אונז ביסלאכווייז מאכען אזוי ענג, דאס מיר וועלען וויעדער מוזען נעהמען די פעקלאך אויף די פלייצעס און זוכען א נייע רוהיגע היים.

די אידישע אונאייניגקייט אויף דעם פעלד פון פאליטיקס, איז איינע פון די גרעסטע פעהלערען אין דיעזע מדינות. מיר צוברעקלען זיך זעלבסט; מיר מישען צוזאמען אידעאלען מיט'ן פראקטישען לעבען און טהוען תפלה אין אזעלכע מאמענטען ווען מיר ברויכען גאר אויפהייבען די האנד און דערלאנגען אונזערע אנגרייפער א רייד אין די זייטען.

מיר האבען שוין פיעלע מאל בעוויזען מיט ארגומענטען די שלעכטע פאלגען פון אונזער אונאייניגקייט; אבער מען קען עס גאר ניט אבשאצען גענוג, מען קען גאר ניט ערקלעהרען אין ווערטער דעם גרויסען שאדען וואס דאס ברענגט אונז און עס איז כמעט האפנונגסלאז, אז מיר זאלען ווען עס איז קענען פטור ווערען פון דיעזער צרה.

א טהייל פון אונז איז אין גאנצען נאכלעסיג אין אלעס וואס אנבעלאנגט פאליטיקס, זיי אינטערעסירען זיך ניט דערמיט און קוקען אויף דעם ווי אויף א זאך מיט וועלכער עס לוינט זיך ניט באדערען; אן אנדער טהייל לעבט עס אריין אין אידעאל, זיי זוכען צו אויסבעסערען דערמיט די וועלט, זיי שליסען זיך אן צו אידעאליסטישע פארטייען, וועלכע ווילען אריין אין קראפט ערשט נאכדעם ווען משיח וועט קומען און וועגען דער געגענווארט זארגען זיי זיך ניט.

איינצעלנע אידען און איינצעלנע פארטייען שליסען זיך אן צו אלעס אין דער וועלט, נור ניט צום כלל ישראל; זיי דענקען אז אלעס וואס אנבעלאנגט זייער אידעאל שטעהט פיעל העכער פאר דער געגענווארט, זיי קוקען ווייט אין דער צוקונפט און זעהען ניט וואס ביי זיי אונטער'ן נאז טהוט זיך.

אין דער צייט ווען טויזענדער אידישע קינדער גיבען זיך אב מיט תלמוד וועגען דער סאציאלער רעוואלוציאן, ווערען מיר דערווייל ביסלאכווייז ארויסגעשטופט פון אלע געביטען און צו פיעלע זאכען ווערען מיר ניט צוגעלאזען; די קריסטליכע וועלט געוואהנט זיך איין צו זיין די גאנצע פיהרערין, די גאנצע טאן־געבערין, זי פאנגט אן צו קוקען אויף אונז ווי אויף שטיף־קינדער, זי נעהמט זיך די חוצפה צוערשט איגנארירען אונז און שפעטער צו פערפאלגען, און דאן קומט אן דער אמת'ר קריזיס, דער הערשער ווערט צופיעל מעכטיג און דער שקלאף צופיעל שקלאפיש און ווען עס ברעכט אויס דער לעצטער שטורם, איז שוין די רוהיגע אידישע היים א גיהנום און דארטען בראטען זיך אלע אידישע פארטייען, אלע אידישע טהיילען, אלע אידישע קלאסען, אי די נאכלעסיגע אי די אידעאליסטען, אי די אונפארטייאישע, אי די פארטייאישע.

צוליעב דיעזער אידישער אונאייניגקייט זענען שוין פיעלע אזעלכע אידישע היימען רואינירט געווארען, פיעלע גירושים געשאפען געווארען, אפענע און פערשטעלטע, מאסען גירושים און גירושים אויף איינצעלנע, דער איד האט זיך געלאזט טרעטען אזוי לאנג ביז ער איז צוטראטען געווארען.

די ביסעל פרייהייט וואס מיר געניסען נאך דא דערווייל, אויב דאס קען שוין אנגעהויבען ווערען מיט דעם נאמען פרייהייט, וועט זיכער ביסלאכווייז פערשווינדען פון אונטער אונזערע פיס, אויב מיר וועלען זיך ניט פעראייניגען פאליטיש און פאדערען אונזער רעכט אויף אלע געביטען.

אויב מיר וועלען עס ניט טהון אין דער נאהענטער צוקונפט, וועט אמעריקא און קענעדע ווערען דאס זעלביגע פאר אונז ווי רוסלאנד און רומעניען.

די אידישע צוקונפט אין דיעזע מדינות ווענדעט זיך אין גאנצען אן אונזער איינגיקייט אין פאליטיקס. וועלען מיר זיך ניט פעראייניגען פאליטיש און קעמפפען פאר אונזערע רעכטע שריט ביי שריט, איז אונזער צוקונפט דא א ביטערע און א פינסטערע און אויב ניט מיר אליין, וועלען אונזערע קינדער זיכער דארפען זוכען א נייע היים מיט א נייער צוקונפט.

וואס די אידישע קהלות דארפען יא און ניט זיין

(געווידמעט די הערען שובין וחברותא)

—:(:—

טראגט א איד תמיד ארום ביי זיך אין בוזעם קעשענע א טערמאמעטער, ער זאל איהם האבען גרייט אויף "כל צרה שלא תבוא", און מעסט, האלט אין איין מעסטען.

אמאהל וואלט אזא איד אפשר געקענט צונוץ קומען דעם רופא פון שטעטעל, העלפען מעסטען די היץ ביי די חולאים, היינט אבער מעסט אזא איד די גראדען פון אידישקייט, און ניט ארויס ווערדיק־טען. ביי איינעם איז 38 אונטערן ארם — א גוטער איד און כשר לכל הדעות ביי דיר אבער האט זיך דאס קוועקזילבער ניט אויפגעהויבען ווען דו האסט גערעדט אהן אויגען־גלאצעניש וועגען בשר בשר, ביזטו דארום א טרייפניאק מיט דיינע אלע רמ"ח אברים און שס"ה גידים, און מיט נאך אזעלכע טרייפניאקעס ווי דו וואלטען מיר קיין "נאוואיע ווארעמיא" שוין ניט נעדארפט האבען, ווייל די אידען פראגע וואלט שוין לאנג געלעזט געווארען.

זיצט דער איד ביי זיין שרייב־טיש אדער ביי זיין "קיטשען־טייבעל" מיט איין האנד טונקט ער די פעדער אין דער פלעשעל טינט און מיט די צווייטע האנד דרעהט ער דערווייל דעם טערמאמעטער, ער זאל וויסען וואס פאר א פסק ארויסצו־געבען.

וואלט עס אבער נאך קיין אזא צרה ניט געווען, ווען ער וואלט זיך אזוי ניט געבייזערט דערביי, איז ער אבער ניט נור א איד מיט טערמאמעטער, און א אידיש־קייט מעסטער, נור אויך א איד א כעסן און נאך אונזערע באבעס האבען געזאגט, אז פון כעס קומט קיין גוטס ניט ארויס.

בייזערט זיך דער איד, און האט נאך דערצו א גוטען חוש הריח אויך, און זיין נאז דערשמעקט גלייך, אז מיין פלאן וועגען א קהלה איז אביסעל א צוגעפוילטער (נאך א איד מיט רחמנות אויף, בלויז א ביסעל. און ניט אין גאנצען).

לויט בעריל האנטשעס, פרי'ם משוגע־נעם בטלן'ס מיינונג, האבען מיר דא א דרייענדיגען אידען, א איד א מעסטער, א איד א כעסן, און נאך דערצו א איד מיט א גוטען "שמעקער" און על פי יושר וואלט איך זיי נעדארפט אלעמען ענטפע־רען. בין איך אבער ניט מעהר ווי א פשוט'ער בשר ודם, און ווי אזוי קען איך בייקומען דריי נפשות, מוז איך זיי דארום כולל זיין אין איין גוף, און לערנען דעם פשט אויף דעם פלאץ, טאקי א איד מיט דריי מראות, אבער פארט איינער, א איד א בטלן, און אט דעם איינעם און זיינע חברים וועט דער ענטפער פיעל נוצען.

און יעצט צום ענין.

די אטאקע נומער איינס, וועלכע איז די הויפט אטאקע, און ווי א מלחמה־סטראטעגיקער וואלט געזאגט, אז זי ציהט זיך איבער דער גאנצער ליניע, איז אז איך האב בלויז געזאגט וואס א קהלה דארף ניט טהאן, און ניט וואס זי דארף טהאן. ממילא מוז א שובינסטישער מח דרינגען אז א קהלה דארף בלויז גענעצען.

א ביסעלע געדולד און די שאלה וועט פערענטפערט ווערען.

דער שרייבער פון דיעזע שורות רעכט אז א צייטונגס ארטיקעל איז ניט קיין "פודינג" וואו כל המינים זאלען זיין אריינגעבראקט און עס זאל זיין אי פאר גאט אי פאר לייט.

רעדט מען וועגען א טהעמא, מוז מען זיך האלטען שטרענג אין איהרע ראהמען און ניט ארונטערקריכען פון וועג, און נאר רעדען "על ד' ועל משיחו", און מען דארף א וואנד מיט א טויער ניט צוזאמענפיה־רען.

וואלט איך געשריבען וועגען א פראג־ראם פאר אידישע קהלות, וואלט איך ניט נור נעדארפט אויסרעכענען די "לאו'ן" נור אויך די "עשה'ס" וואס מען דארף יא טהאן, און ווען איך וואלט דאן דאס לעצטע ניט געטהאן, וואלט די שאלה גע־ווען א גאנץ גערעכטע.

האב איך גאר געשריבען וועגען דעם אז די חסרונות פון דער ניו יארקער קהלה שטערען צו גרינדען קהלות אין דער פראָ־ווינץ, און ממילא וואס האט צו טהאן "א פאטש צו גוט שבת", און מען איבער מעלה גרה'ט עטליכע מאהל די פראגע וועגען דעם, צו א קהלה דארף גענעצען אדער ניט.

אפילו א קריטיקער מעג האבען א שטי־קעלע זכרון אויך, און געדענקען אז די ריינוויינס האבען ניט געשריבען בלויז וועגען דעם וואס מען דארף ניט טהאן, נור אין "זשורנאל" זעלבסט, האט דער זעלבער "אסימיליאטאר" געשריבען אויך וועגען דעם וואס א קהלה דארף יא טהון אנגעבענדיג אזוי פיעל ארבייט אז אפילו הערען ווי די שובינס וואלטען ניט קיין צייט געהאט צו גענעצען.

דער אידישער לעזער איז שוין לאנג אויסגעוואוקסען פון יענע מאנטעלעך וועל־כע דער חדר פון אזעלכע לייט ווי איי־ערע חברים ווילען איהם אנטהאן, און רעדט מען וועגען א געוויסע פראגע דארף מען איהם ניט ווי א קינד ארייננייסען אלעס אין איין שיסעלע, נור ווען מען רעדט צו איהם וועגען דער ערד דארף מען ניט פערקריכען וועגען בוידים.

* * *

אייגענטליך קען מען די גאנצע קרי־טיק אויף'ן ארבייטס־פראגראם פון אידי־שע קהלות, ווי אזוי עס פערשטעהען עס נאציאנאל־ראדיקאלען אוועקשטעלען אויף איין פונקט, ארום וועלכען אלעס דרעהט זיך. דאס זיינען די אונטערשיידען ווע־גען רעליגיאן און נאציאנאליזם", און צום קרעדיט פון מיין געעהרטען אנפאלער מעג געזאגט ווערען, אז ער האט פאל־שטענדיג פערטראטען דעם קלאס, וועל־כער רעכענט פאר א אידען בלויז יענעם, וואס האלט פון "ארבעים סאה" און תרי"ג מצוות. אלע איבעריגע זיינען אן אבער המדולדל, א צוטשעפעניש, פון וועלכען מען דארף פטור ווערען וואס שנע־לער. און רעדט אזא איד וועגען א קהלה מוז ער לאגישער ווייזע אנשרייבען פאר איהר אין ארבייטס פראגראם וועלכער הויבט זיך אן מיט טבילה, ענדיגט זיך מיט שוהלען אויף ימים נוראים, דורכמא־כענדיג אן עטאפ פון ערדמיט, פון אבהי־טען, אז אידען זאלען זיך חס וחלילה ניט דערווערגען מיט ניט קיין כשר שטיקעל פלייש.

און קומט מען צו יענעם קלאס רעדען וועגען א נייער קהלה, וועגען א קהלה וועל־כע זאל קענען אריינעהמען אלע אידישע עלעמענטען, קריכען דאן די הערען שו־בינס ארויס פון זייערע לעכער און שרייען אויס:

"פון אזעלכע אידען, וואס האלטען אז א איד מעג עסען טרפות, דארף קיין שוהל ניט בעזוכען, פון אזעלכע אידען, איז "זניאט ניע זנאיעם" מיר דארפען בלויז שמן זית אידען, אבער ניט אייך לייראקעס."

אמת איז, אז דאס אידישע לעבען האט זיך אמאהל אנגעהויבען און געענדיגט מיט דער רעליגיאן, און דאס לעצטע האט אויס־געפילט איהר גאנצען אינהאלט, און האט מען געריסען מיט דער רעליגיאן, האט עס ממילא געהייסען, אז מען רייסט אב מיט'ן גאנצען אידישקייט.

זיינען אבער אנדערע צייטען אנגעקו־מען, צייטען וועלכע האבען אונזער מחנה צוטהיילט אין פרומע גלויביגע און פרייע ניט גלויביגע.

ביידע האבען אבער טויזענדער פעדים וועלכע פערבינדען זיי צוזאמען אין איין פאלק, און איין טאציע, פאר וועלכער זיי ווילען זייערע כחות אבגעבען, פאר איהר ארבייטען.

די אידישע קהלה פון דער אמא־ליגער צייט האט ריכטיג ענטשפראכען איהר אויפגאבע, ווייל זי האט אלע אידען געקענט ארונטערנעהמען אונטער איהר שויז, אונדערען מיר וועגען א אידישער קהלה אין אמעריקא מוז זי אויך אויף'ן זעלבען יסוד געבויט ווערען, און אזעלכע פארמען אננעהמען, אין וועלכער אלע אי־דישע מחנות זאלען זיך קענען בעטהייליגען.

דער יסוד פון דער אלטער קהלה איז געוועזען דאס רעליגיעזע לעבען, דער פונ־דאמענט פון דער נייער קהלה מוז זיין א נאציאנאלער, איבערלאזענדיג די רעליגיע־זע אונטערשיידען פאר יעדער איינער גרופע בעזונדער, אז זי זאל עס בעזארגען פאר זיך.

בלויז ארום אזא קהלה, וועלכע דארף קיינמאהל ניט פערגעסען אז זי איז א פריוויוילינג, קענען זיך אלע עלעמענטען גרופירען, ווייל מען אבער א קהלה פאר כשרות און שוהלען, מוז דער גרעסטער טהייל פון אידענטהום פון איהר זיין פער־שטויסען און דאס איז גאר אן ארבייט פאר אונזער ארטהאדאקסיע.

אפשר קען עס זיך אזא איד ווי הערר שובין פערגינען, מיר אבער פערשטעהען אז וויכטיגע ארבייט קען בלויז געטהאן ווערען דורך פעראייניגטע כחות, און דא־רום זיינען מיר פאר נאציאנאלע קהלות, אנשטאט ועד הכשרות קהלות.

בלויז א הערר שובין קען זיך פערגינען צו שלאגען כפרות מיט'ן גאנצען דעמאק־ראטישען אידענטהום, און פרעגען "צו וואס פאר א שווארץ יאהר מען דארף זיי". אבער אפילו די ניו־יארקער קהלה פער־שטעהט עס שוין אנדערש, און ארבייט מעשים אום זיי צוציהען.

און רעדען מיר וועגען דעם ברייטען דעמאקראטישען אידענטהום, מעג מען אויך אין אנבעטראכט נעהמען אז דאס איז דערווייל דער איינציגער געזונטער קרן אין אונזערע רייהען אז די ארבייטס־כחות געפינען זיך צווישען יענע שורות, און בלויז שמאלינקע מחות קענען פרעגען, וואס מיר וועלען פראפיטירען פון זיי, אויב מען וועט אננעהמען מר. ריינוויינס עצה."

גראדע אויף דיעזען פונקט וואלט זיך זעהר פיעל געוואלט רעדען, ווייל אפילו בלינדע קענען זעהען, אז בלויז אין די אר־בייטער רייהען קלאפט א אידישער דופק, און א האנד בעוועגט זיך פאר אידישער ארבייט, צו דער צייט וואס די איבעריגע קומען אב זייער אידישקייט מיט דער עליה און מיט דער נדבה.

אבער וואצו מטריח זיין די הערען שובינס אין פרעמדע שטעדט און פער־גאנגענע יאהרען, אז ווען זיי וואלטען בלויז אויפגעפאסט דאס וואס עס פאסירט אין זייער אייגענער טאראנטא, וואלטען זיי אנדערע פוסקים געווארען.

עס זיינען געוועזען די סאציאליסטען טעריטאריאליסטען, וועלכע האבען דא דעם ביילים פראטעסט צום לעבען גע־בראכט, און געפרובירט גרינדען א קהלה.

עס זיינען געוועזען די פועלי ציון וועל־כע האבען די הילף פאר די מלחמה קרבנות ארגאניזירט, צו דער צייט ווען אונזערע אנדערע אידען האבען גאנץ געשמאק גע־דרימעלט. אפילו דער טרויער נאך אונ־זער פערשטארבענעם דיכטער האט גע־מוזט ארגאניזירט ווערען פון א רידיקא־לער ארגאניזאציאן.

ווא זיינען די ארבייטען מיט וועלכע אייערע אידען האבען זיך אויסגעצייכענט אויסער זייערע שוהלען, אפילו ווען א צדקה כללית האלט ביים פערקויפט ווערען וואס דאס איז דער גאנצער ציערונג זייערער, קומען צו דער פערזאמלונג בלויז די בעאמטע, און דאס "ליעבע פובלי־קום" בלייבט אין דער היים.

טייטשט עס ניט אויס, אז די אידי־שע נאציאנאלע ארבייטער פערלאנגען לארבער קראנצען פאר זייער ארבייט, זיי טהוען עס ווייל עס איז זייער חוב צו טהון ניט ערווארטענדיג קיין דאנק. איך האב עס בלויז פאר אזעלכע הערערן דערמאהנט צו קענט איהר זיך פערגינען צו גרינדען אזא קהלה, וואו דער טהעטיגסטער עלע־מענט אונזערער זאל אויסגעשלאסען ווע־רען.

מיר האבען בלויז איין אויסוואהל צו א טויטע קהלה נור א בשר כשר'דיגע, אדער א לעבעדיגע קהלה מיט אלע אידען פעראייניגט הארמאניש פאר איין ארבייט נאר אהן בשר כשר, און מיר קלייבען אויס דאס לעצטע איבערלאזענדיג פאר אייך פרומע אידען, אז איהר זאלט אכטונג גע־בען וועגען מקואות און אז אידען זאלען ניט נכשל ווערען אין סרחא'ס, דאס זיינען די הערערן ריינוויינס, און אויב דאס פיהרט צו א וועג, "צו לעזען די אידען־פראגע, ווייל עס וואלטען דאן פשוט מעהר קיין אידען ניט געווען, וואלטען מיר פיליכט צו דעם צוגעשטימט, ווען עס וואלט ניט געשמעקט מיט עם הארצות, און וועלען מיט א וויץ אבפטר'ן א געגנער.

איך וואלט נאך געדארפט רעדען וועגען דער אידישער ערציהונג און די עהנליכע פונקטען, אבער דאס זיינען דאך ניט מעהר ווי איינצעלנע ערשיינונגען פון יע־נער גרויסער מחיצה, וועלכע אונטערשיי־דעט אונז.

אין ערציהונג דריקט זיך אויס א גע־וויסע וועלט אנשויאונג, וועלכע מען וויל איינפלאנצען אין קינד, און אפילו דער ארגאן פון דער ארטהאדאקסיע, דאס ניו־יארקער "טאגעבלאט" פערגינט זיך שוין עדיטאריעל צו שרייבען, אז ערציהונג דארף אויסגעשלאסען ווערען פון דער קהלה'ס טהעטיגקייט, און אויב זיי זיי־נען שוין מודה דיעזען אמת, וואצו דאס איבערחזר'ן.

דער היוצא מדברינו איז דארום, אז א אידישע קהלה דארף אננעהמען בלויז אזא פראגראם, וועלכע קומט ניט אין צו־זאמענשטויס מיט די רעליגיעזע און פא־ליטישע אנשויאונגען פון די פערשידענע טהיילען, וועלכע שטעלען איהר צוזאמען, און בלויז אזעלכע קהלות, וועלכע וועלען זיך ארגאניזירען מיט'ן צוועק איינצוריכ־טען אונזער נייע היים אויף א פעסטען יסוד בלויז אזעלכע קהלות איז בעשערט די צוקונפט.

זייער מאטא איז:

אפעראייניגטע אידישע קערפערשאפט פאר אלע נאציאנאלע ארבייטען, וועלכע איז אין איינקלאנג מיט די פערשידענס־טע שיכטען, און צווישען איהרע הויפט ארבייטען זיינען:

די רעגולירונג פון דער אידישער איינ־וואנדערונג אין אמעריקא, און דאס העל־פען זיי זיך איינארדענען, אן ארגאניזירטע דעמאקראטישע הילף פאר אלע אידישע ליידענדע און נויטווענדיגע.

א ברייטע קולטורעלע טהעטיגקייט צווי־שען אלע אידישע שיכטען.

א יורדישע פערטהיידיגונג פאר די אידישע איינוואהנער, אין די ראהמען פונ'ם לאנדס־געזעצען; און דאס שטאר־קער מאכען פון די אידישע עקאנאמישע פאזיציעס.

דאס איז די נייע פראגראם פאר די אידישע קהלות, וועלכע איהר וועט מוזען פריהער אדער שפעטער אננעהמען.

א. ריינוויין

דער ביענשטאק

די "גלאוב" פון דיענסטאג זאגט, און זעהר שעהן דערצו, אז:

קענעדע הויבט אן צו בעצאהלען דעם פרייז פאר איהר דעה ביים טיש פון שלום.

פאר דיעזער דעה בעצאהלט זי מיט בלוט וואס איהרע קינדער פערגיסען אויף די שלאכט פעלדער.

(וואס פאר א גרויסע דעה וועלען שוין די אידען האבען ביי יענעם טיש, נעהמענדיג אין אנבעטראכט די טייכען בלוט, אידישע בלוט וואס גיסען זיך אויף די שלאכט פעלדער! הבחור הזעצער).

די געאגראפיע אליין גיט ניט דיע־זעם רעכט, קיין זאך וואלט ניט געדארפט און געקאנט געבען קענעדע וועלכעס עס איז רעכט צו זאגען א דעה אויף וועלכע טערמס מען זאל שליסען דעם וועלט פריע־דען אויב זי וואלט ניט ביי געשטייערט איהר טהייל צו די מלחמה־שרעקען.

בלוט אליין גיט דעם זיגעל פון היי־ליגקייט — בלוט און טרעהרען.

לאמיר ניט פערקוקען אויף איין מינוט, דעם ערהאבענעם ציעל, דער ציעל וואס מאכט הייליג און נאבעל די מיאוסע מיט־לען.

דער ציעל איז ניט צו ערמארדען אזוי פיעל און אזוי פיעל דייטשען, צוואנציג, הונדערט אדער א טויזענד.

דאס איז ניט דער ציעל פאר וועלכען איהר זענט מקריב אייערע זיהן, פאטערס מענער און געליעבטע. יענע דייטשען זיינען אויך זיהן, מענער, פאטערס און גע־ליעבטע פון אזעלכע מענשען ווי מיר זיי־נען, מיט פונקט אזעלכע האפנונגען ווי מיר האבען און וועלכע פערשווינדען מיט נשמות ווי אונזערע און מיט הערצער ווי אונזערע וועלכע ווערען צוריסען אויף שטיקער.

ניין, ניט כדי צו טויטען און פערניכ־טען אנדערע מענשען, וועלכע זיינען אין דער גרויסער מענשען־פאמיליע זייערע ברידער, ניט צוליעב דעם געהען קענעדעס בעסטע קינדער אין דער מלחמה. ניין, עס איז ניט צוליעב דעם. עס קען ניט זיין צוליעב דעם.

מיר זיינען ניט קיין בארבארען, אדער געטצען דיענער, אדער ווילדע חיות.

אונזער קאמפף איז ניט געגען פלייש און בלוט, בלויז געגען די בעהאלטענע שלעכטע כחות פון אונגערעכטיגקייט און אונטערדריקונג.

בעטראכט די טראגעדיע: די יעניגע וואס בעזיטצען איצט דעם טייפעלשען גייסט פון נאפאלעאניזם און געגען וועלכע מיר מוזען קעמפפען זיינען די זעלבע מיט וועלכע מיר זיינען געווען פעראייניגט מיט הונדערט יאהר צוריק קעמפפענדיג געגען דעם נאפאלעאניזם אין וואטערלו.

מיר האבען דאמאלס געקעמפפט גע־גען און בעקעמפפט דעם פרינציפ פון זעלבסטהערשאפט, דעספאטיזם און דעם חשק צו דאמינירען די גאנצע וועלט זיי־טענס די פראנצויזען וועלכע זיינען היינט מיט אונז פעראייניגט, איצט וועלען מיר דאס בעקעמפפען אין די דייטשען און מארגען וועלען מיר צוזאמען מיט די דייטשען און פראנצויזען קעמפפען געגען דעם וועלט דעספאטיזם אין אלגעמיין.

* * *

שרייבענדיג איבער זיינע זכרונות פון י. ל. פרץ, זאגט ב. נארין פאלגענדעס וועלכעס איך געפין פאר ניט נור אינטער־עסאנט נאר אויך וויכטיג צו איבערגעבען אין דיעזען קאלום.

איך האב זיך גענומען צו א סקיצע פון דעם השכלה לעבען. דער דאזיגער קרייז איז מיר געווען זעהר נאהענט בע־קאנט. די פערשיעדענסטע בילדער פון משכילים זיינען געשטאנען בולט פאר מיינע אויגען און איך האב נאר געהארפט נעהמען א פעדער און שילדערען דעם סארט משכיל, וואס האט זיך נעפאדערט פאר דער סקיצע.

ווען איך האב זיך גענומען צו דער ארבייט, האט מיר אויסגעוויעזען, אז איך וועל דאס בילד אנווארפען אפילו מיט פער מאכטע אויגען, נאר ווען איך האב אנגע־הויבען צו שרייבען האט זיך צו מיין גרוי־סער איבערראשונג דאס בילד צושוואומען און איך בין געבליבען שטעהן אין מיטען.

מיט גרויס עקשנות האב איך זיך אין א קורצער צייט עטליכע מאהל גענומען צו דעם דאזיגען בילד, נאר איך בין ווייט ניט אוועק.

דאס איז געווען דער ערשטער וואטער־לא פון מיין שאפען און האט ארויסגערו־פען ביי מיר גרויסע ספקות. איך האב עס דערצעהלט פרץ'ן און געוויזען איהם דעם אנגעהויבענעם מאנוסקריפט.

ער האט איבערגעלייענט און געזאגט:

— איהר האט איהם ניט ליעב און איך וועט ניט געלינגען ארויסצוברענגען זיין בילד.

ליעבע איז דער סוד פון שאפען און דעם סוד האט פרץ געוואוסט און אלע זיינע ווערק זיינען דורכגעדרונגען מיט א טיע־פער מענשליכער ליעבע.

א שרייבער שילדערט ניט נאר פאזיטי־ווע בילדער נאר אויך נעגאטיווע און ביי די לעצטע איז זעהר גרינג געשטרויכעלט צו ווערען איבער שטיינער פון האס. דער שרייבער דארף זיך קענען אויפהייבען העכער פון מענשליכע שוואכקייט און גוט־מוטיג ארונטערקוקען אויף זיי, און דאס קען ער נאר דערווייזען, ווען זיין הארץ איז אנגעפילט מיט ליעבע צו אלעמען.

* * *

אין לעצטען נומער "אמעריקאן היברו" איז פאראן אן ארטיקעל פון רבי האריס דזש. וואולף. ער וויל ניט די אלטע מא... ווי אזוי די "קאנפאירמיישאן" ווערט גע... פייערט, ער וויל א נייע.

צוערשט איז די אלטע מעטהאדע פ... בר מצוה, ווי דאס אינגעל האט פשוט א... געהויבען צו לייגען תפילין, און דער טאט... האט געמאכט די ברכה ברוך שפטרני, א... מכבד געווען פיליכט א פאאר אידען מי... א שנעפסעל, דיעזע מעטהאדע איז ... פראסט בעטראכט געווארען ביי די פרא... רעסיווע, האלב און גאנץ רעפארמירט... ראבים און מען האט אנגעהויבען צו פרא... ווען בר־מצוה פארטים.

נאכהער איז די בר־מצוה פראווענ... אויך ארויס פון דער מאדע און מען הא... אנגענומען קאנפאירמיישאן. דיעזע קא... פאירמיישאן זאגט ראבי וואולף איז ... ווייט אוועק. עס איז געווארען א יום ט... פון פרעזענטס, פון אקטיארסקע שטי... זייטענס דעם אינגעל, פון סנאבבערי, ווא... די ארימערע מוזען נאכטאנצען די רייכ...

און ראבי וואולף רעקאמענדירט טא... קאנפאירמיישאן נאר איינפאך; דא... אינגעל זאל ניט האלטען קיין דרשות א... בער אונשטערבליכקייט אדער איבער דע... תמצית פון לעבען. און דער רבי זאל ני... קריגען קיין מתנות דערפאר וואס ע... האט דרעסירט דאס אינגעלע צו נויגען זי... און צו בויגען זיך פאר און נאך דע... דרשה, ווייל ער וועט איבערהויפט קי... דרשה ניט האלטען, קיינע פרעזענטס א... קיינע פריוואטע פארטיעס און קיין סנאב... בערי.

ער וויל אז אין שוהל זאל דאס געפי... ערט ווערען מיט תפלות פון אלע, ניט פ... אינגעל.

* * *

אין זעלבען נומער איז פאראן נאך א... ארטיקעל פון מאיר קאהען אין וועלכע... דער שרייבער שלאגט פאר מען זאל ר... פארמירען די רעפארמירטע שוהל.

אמת, זאגט ער, אז די ארטהאדאקסיש... שוהל האט אין גאנצען פערטריבען דע... יונגען מאן.

די ארטהאדאקסישע שוהל, זאגט ע... וויל בעסער פערלירען דעם גאנצען יונג... דור, איידער צו פערלירען א שטיקעל פ... פטום הקטורת; וועהרענד די רעפארמירט... שוהל האט געטהאן פערקעהרט: זי... האט ארויסגעווארפען אלטע תפלות וואו... שטימען ניט מיט דעם נייען גייסט פ... נייעם אמעריקאנעם דור, כדי בעסער ארי... צו נעהמען, אריין צוציהען אין איה... שוהל אריין דעם יונגען דור.

דאס איז, זאגט ער, טאקי אמת.

די רעפארמירטע שוהל האט אבע... ניט געטהאן אין גאנצען.

און ער שלאגט פאר פאלגענדע רעפאר... מען:

ערשטענס וויל ער אז מען זאל צורי... אריין נעהמען אזעלכע תפלות וואס זיינ... אמת שעהן און וועלען אפעלירען צו... נייעם דור, און וועלכע זיינען בטעו... ארויסגעווארפען געווארען מיט די שלעכ... טע, דאס הייסט, ווי יענע קינפעטארע... וועלכע האט בטעות ארויסגעגאסען דא... וואסער מיט'ן קינד.

צווייטענס וויל ער האבען אז די סינא... גאגען זאלען זיין מעהר דעמאקראטיש: ... זיי זאלען געבויט ווערען אין סאמע האר... פון דער גהעטא, ניט בלויז אין רייכען א... אין שטילען געגענד.

דער ראבי זאל זיין א יונגער מאן וועל... כער זאל האבען די גוטע ווירקונג אויף'... יונגען דור הן מיט זיין ארט רעדען א... פריטשען, הן מיט זיין קהל'שער ... בייט. —

געארג בראנדעס און קלעמאנסא

די איצטיגע מלחמה האט דערווי... טערט די נאהענטע, דערנעהענטערט די... ווייטע פערשכורט די ניכטערסטע אינטער... נאציאנאליסטען מיט שאוויניסטישען א... קאהל און די שכרות נאציאנאליזיר... בלינד געמאכט מיט האס די וואס האב... געקוקט מיט ליעבע אויף אלעס, פערפא... צערט די פיינסטע נשמות און פערפו... ווערט די פיינסטע מוחות. דער וועלט... קונסט און וויסען געשטעלט אין דיענס... פון ברודער מארד, בראנד און פערניכטו... און דאס אידישע פאלק איז ניט געשוינ... געווארען. דער וועלט בראנד האט איה... אויך ארומגעכאפט. אזוי איז שוין ד... היסטארישער שיקזאל פון אידישען פאל... פרעהען זיך די פעלקער מוז ער בלוטע... בלוטען די פעלקער בלוטעט ער מעהר פ... אלע; איז א חורבן אין דער וועלט איז זי... חורבן דער גרעסטער. דער כאאס אין ד... אידישער נאציאנאלער נשמה איז איצ... א גרעסערער ווי דער כאאס אין ד... נשמה פון דער אינטערנאציאנאלער מענש... הייט. דער בלוט וואהנזין איז אויך ביי... אידישען פאלק געווארען די לאגיק א... וועגווייזער אין לעבען.

אויך ביי אונז האט די מלחמה דער... ווייטערט די נאהענטע אבער אויך דער... נעהענטערט צו אונז מאנכע ווייטע. קי... דער פון אונזער פאלק וואס האבען זי... בעוואוסט אדער אונבעוואוסט דערווי... טערט פון אונז זיינען צוריקגעקומען די...

(פארזעצונג אויף פיידזש 5)